

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 23 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko, Antano Simiško (kolegijos pirmininkas, pranešėjas) ir Donato Šemo, teismo posėdyje kasacinę raštinio proceso tvarka išnagrinę civilinę bylą pagal ieškovės S. G. kasacinį skundą dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties, Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutarties ir Kauno apygardos teismo 2020 m. spalio 27 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės S. G. ieškinį atsakovei R. S. dėl tvoros ir gyvatvorės pašalinimo; trečiasis asmuo J. B.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių teismo atsakymą priimti ieškinį, kai yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė įpareigoti atsakovę į žemės sklypo, esančio Kaune, (*duomenys neskelbtini*), pašalinti atsakovei nuosavybės teise priklausančią tujų gyvatvorę ir tvorą per vieną mėnesį nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, o įpareigojimo neįvykdžius laikui – skirti baudą.
3. Ieškovė nurodė, kad matininkų įmonei parengus ieškovei priklausančio žemės sklypo, esančio Kaune, (*duomenys neskelbtini*), ribų planą tapo aišku, jog šiame žemės sklype, šalia atsakovei priklausančio žemės sklypo, esančio Kaune, (*duomenys neskelbtini*), stovi VĮ Registrų centre neregistruota atsakovei priklausanči tvora, kuri nuo sklypo ribos nutolusi apie 1,10 m, t. y. 1,10 m patenka į ieškovės žemės sklypą. Dėl to ieškovė negali naudotis 58 kv. m ploto savo žemės sklypo dalimi. Be to, ieškovės žemės sklype auga atsakovės tujų gyvatvorė.
4. Ieškovė teigia, kad ji išmontavo dalį tvoros, tačiau atsakovė prevenciniu ieškiniu kreipėsi į teismą, reikalaujama uždrausti ieškovei vykdyti bet kokius tvoros ir tujų grovimo ar naikavimo arba perkėlimo darbus, ir Kauno apylinkės teismas 2019 m. spalio 14 d. sprendimu, priimtu civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019, uždraudė vykdyti tvoros, skiriančios žemės sklypą, esantį Kaune, (*duomenys neskelbtini*), nuo žemės sklypo, esančio Kaune, (*duomenys neskelbtini*), grovimo, gadinimo bei perkėlimo darbus, taip pat ir minėtus žemės sklypus skiriančių tujų kirtimo, genėjimo bei visus kitus su tujų naikinimu susijusius darbus. Ieškovė nurodė, kad negali naudotis dalimi jai priklausančio žemės sklypo, taip yra pažeidžiamos jos, kaip žemės sklypo savininkės, teisės, todėl atsakovė turi pašalinti savo tvorą ir tujas, esančias ieškovės žemės sklype.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Kauno apylinkės teismas 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartimi atsisakė priimti ieškinį.
6. Teismas nustatė, kad ieškovės visiškai tapatų ieškinį (tai pačiai atsakovei, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu) Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020 buvo atsisakyta priimti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 137 straipsnio 2 dalies 4 punkto pagrindu, išsamiai nurodant argumentus dėl reikiamo reikalavimo išsprendimo Kauno apylinkės teismo 2019 m. spalio 14 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019, kurį 2020 m. vasario 18 d. nutartimi Kauno apygardos teismas paliko nepakeistą, bei byloje reikiamo ieškimo pagrindo galimumo atsirasti, priėmus sprendimą Kauno apylinkės teismo nagrinėjamoje civilinėje byloje Nr. e2-575-848/2020 dėl žemės sklypo ribų nustatymo ir kadastrinių matavimų panaikinimo. Teismas pažymėjo, kad šio pobūdžio ginčui spręsti būtina pateikti duomenis, patvirtinančius šalių žemės sklypų ribas, o dėl jų teisme vyksta ginčas. Teismas nustatė, kad minėta 2020 m. rugpjūčio 3 d. teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020 įsiteisėjo 2020 m. rugpjūčio 12 d., o ieškovė, atstovaujama to paties atstovo kaip ir šioje byloje, tos teismo nutarties neskundė.
7. Teismas nurodė, kad kadangi pateiktas ieškinyje yra identiškas tam, kuris buvo pateiktas civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, tai ieškinį atsisakoma priimti vadovaujantis tais pačiais argumentais, kaip ir Kauno apylinkės teismo nurodytas faktines aplinkybes ir reikiamas reikalavimus, matyti, jog ieškovės reikiamas reikalavimas yra išspręstas minėtoje Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje, o faktinė aplinkybė, ar gali būti griauama tvora ir kertamos tujos, buvo teismo nagrinėjimo dalykas Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019, todėl naujas ieškinyje dėl tų pačių aplinkybių, kurios jau buvo nagrinėtos kitoje byloje, kurioje yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, negalimas.
8. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovės atskirąjį skundą, 2020 m. spalio 27 d. nutartimi Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartį paliko nepakeistą.
9. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad nors ieškinyje reikiamas reikalavimas nėra identiškas Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019 reikštam reikalavimui, tačiau, įvertinus ieškovės pateiktą ieškinį, jame nurodytas faktines aplinkybes ir reikiamas reikalavimus, matyti, jog ieškovės reikiamas reikalavimas yra išspręstas minėtoje Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje, o faktinė aplinkybė, ar gali būti griauama tvora ir kertamos tujos, buvo teismo nagrinėjimo dalykas Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019, todėl naujas ieškinyje dėl tų pačių aplinkybių, kurios jau buvo nagrinėtos kitoje byloje, kurioje yra įsiteisėjęs teismo sprendimas, negalimas.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

10. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2-20586-528/2020 ir Kauno apygardos teismo 2020 m. spalio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e2S-1608-480/2020 bei perduoti bylą pirmosios instancijos teismui iš naujo nagrinėti ieškimo priimtumo klausimą; priteisti ieškovei iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
Teismai netinkamai taikė **CPK 137 straipsnio** 2 dalies 4 punktą. Ieškinių faktinio pagrindo sutapimas, jeigu reikalavimai (ieškinių dalykas) skiriasi, nesudaro teisinio pagrindo nepriimti ieškimo pagal **CPK 137 straipsnio** 2 dalies 4 punktą. Vertinant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu yra teismo nagrinėjimo objektas ir gynybos būdas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-421/2019; 2019 m. gruodžio 20 d. nutartį civilinėje byloje Nr. **3K-3-390-823/2019**). Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019 R. S. prevenciniu ieškiniu prašė uždrausti S. G. vykdyti tvoros grovimo, gadinimo bei perkėlimo darbus ir tujų, kirtimo, genėjimo bei visus kitus su tujų naikinimu susijusius darbus, o nagrinėjamu atveju ieškovė, negalėdama naudotis 58 kv. m ploto savo žemės sklypo dalimi, kurią tvora atskiria nuo likusios jai priklausančios sklypo dalies, reikią ieškinį dėl tvoros pašalinimo šios savininkei. Prevencinio ieškimo paskirtis yra neleisti kilti potencialiai žalai, o jo dalykas – uždrausti atsakovei atlikti tam tikrus veiksmus, dėl kurių gali atsirasti žala. Ieškovės ieškiniu ginama nuosavybės teisė į žemės sklypo dalį. Apeliacinės instancijos teismas, neanalizavęs, ką ginčija ieškovė ir kokio teisinio rezultato ji siekia byloje pareikštu ieškiniu, nepagrįstai pažymėjo, kad ieškovės reikiamas reikalavimas yra išspręstas minėtoje Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje. Konstatavus skirtingą ieškinių dalyką darytina išvada, kad nagrinėjamos bylos ieškinyje nėra tapatus Kauno apylinkės teismo 2019 m. spalio 14 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019 išnagrinėtam ieškiniu.
11. Atsiliepinu į kasacinį skundą atsakovė prašo civilinį procesą dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, nutraukti; kitą kasacinio skundo dalį atmesti; priteisti patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepinas grindžiamas šiais argumentais:
11.1. Ieškovė jau anksčiau buvo pateikusi ieškinį dėl įpareigojimo atsakovei pašalinti nuo ieškovės žemės sklypo tvorą ir tujas. Kauno apylinkės teismas 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020 atsisakė priimti ieškinį **CPK** 137 straipsnio 2 dalies 4 punkto pagrindu, nes ginčas dėl to paties dalyko jau yra išspręstas Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019. Šios 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties ieškovė neskundė atskiruoju skundu. Pagal **CPK** 341 straipsnį kasacija negalima dėl pirmosios instancijos teismo sprendimų ir nutarčių, neperžiūrėtų apeliacine tvarka, todėl ieškovė neturi teisės Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties, neperžiūrėtos apeliacine tvarka, skirti kasacinę tvarką, o kasacinis procesas dėl reikalavimo panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutartį turi būti nutrauktas.
11.2. Teismas, sprenddamas ieškimo, analogiško anksčiau pateiktajam, priėmimo klausimą, pagrįstai vadovavosi Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutartyje padarytomis išvadomis. Kitaip spręsti ieškovės ieškimo priėmimo klausimo, nei buvo išspręsta nurodyta nutartimi, nebuvo galima, nes tai būtų prieštaravę Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 33 straipsnio 4 dalyje, **CPK** 18 straipsnyje ir 182 straipsnio 2 punkte įtvirtintam teisiui nagrinėti, būtų leidę formuoti skirtingai teismų praktikai dėl identiško klausimo sprendimo bei būtų menkinę teisingumą vykdančios institucijos autoritetą.
11.3. Teisės doktrinoje (žr. **CPK** 137 straipsnio komentarą) yra nurodoma, jog tapatūs laikytini ir pareikštas atvirktiškinis reikalavimas. Ieškiniu civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019 R. S. prašė uždrausti atsakovams vykdyti tvoros grovimo, gadinimo bei perkėlimo darbus; tujų kirtimo, genėjimo bei visus kitus su tujų naikinimu susijusius darbus. Nurodytoje byloje ieškinyje buvo patenkintas. Šioje byloje pateiktas ieškiniu ieškovė prašo įpareigoti atsakovę R. S. pašalinti jai nuosavybės teise priklausančią tujų gyvatvorę ir tvorą per 1 mėnesį nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, neįvykdžius šių darbų laikui – skirti baudą. Taigi ieškovė pareiškė atvirktinį reikalavimą atsakovei R. S., todėl jos ieškinyje laikytinas tapatų jau išspręstam ieškiniu Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaškinimai

Dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, peržiūrėjimo kasacine tvarka

12. **CPK 340 straipsnio** 1 dalyje nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismų sprendimai ir nutartys šiame skyriuje nustatyta tvarka ir sąlygomis gali būti apskųsti ir peržiūrėti kasacine tvarka. **CPK** 341 straipsnyje, reglamentuojančiame ribojimus pateikti kasacinį skundą, įtvirtintas draudimas, kad kasacija negalima dėl pirmosios instancijos teismo sprendimų ir nutarčių, neperžiūrėtų apeliacine tvarka. **CPK 350 straipsnio** 2 dalies 2 punkte nustatyta, kad kasacinį skundą atsisakoma priimti, jeigu jis prieštarauja **CPK** 341 straipsnyje nustatytiems reikalavimams. Tai reiškia, kad pirmosios instancijos teismo sprendimai ir nutartys, neperžiūrėti apeliacine tvarka, negali būti kasacinio nagrinėjimo objektas, o kasacinį skundą, paduotą dėl tokių pirmosios instancijos teismo procesinių sprendimų peržiūrėjimo, turi būti atsisakoma priimti. Kasacinio skundo padavimas dėl pirmosios instancijos teismo sprendimų ir nutarčių, neperžiūrėtų apeliacine tvarka, yra absoliutus kasaciniu priimti kasacinį skundą pagrindas (**CPK** 341 straipsnis, 350 straipsnio 2 dalies 2 punktas).
13. Ieškovė ieškiniu tai pačiai atsakovei bei trečiajam asmeniui dėl tos pačios tvoros ir gyvatvorės pašalinimo teismui teikė du kartus. Pirmąjį šį jį atsisakoma priimti Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, kuri nebuvo apskusta ir nėra peržiūrėta apeliacine tvarka, o antrąjį atsisakoma priimti Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartimi, kurią Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovės atskirąjį skundą, 2020 m. spalio 27 d. nutartimi paliko nepakeistą.
14. Kasaciniu skundu ieškovė, be kita ko, prašo panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutartį, priimtą civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020. Ši Kauno apylinkės teismo nutartis, kaip minėta, nėra peržiūrėta apeliacine tvarka. Dėl to konstatuotina, kad kasacinis procesas pagal ieškovės kasacinio skundo dalį dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, peržiūrėjimo yra negalimas, šią kasacinio skundo dalį turėjo būti atsisakoma priimti (**CPK** 350 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Šiai aplinkybei paaiškėjus po to, kai kasacinis skundas buvo priimtas, konstatuotina, kad priimti nurodytą ieškovės kasacinio skundo dalį nebuvo teisinio pagrindo.
15. **CPK 356 straipsnio** 6 dalyje nurodyta, kad, bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme metu nustatius, jog yra šio kodekso 350 straipsnio 2 dalyje (išskyrus 3 punktą) nustatyti pagrindai atsisakyti priimti kasacinį skundą, kasacinis procesas nutraukiamas. Konstatavus, kad ieškovės kasacinio skundo dalį dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, peržiūrėjimo turėjo būti atsisakoma priimti, šiai aplinkybei paaiškėjus jau bylos nagrinėjimo metu, kasacinis procesas pagal ieškovės kasacinio skundo dalį dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, peržiūrėjimo nebegali būti tęsiamas ir yra nutraukiamas (**CPK 356 straipsnio** 6 dalis).

16. CPK 18 straipsnyje įtvirtintas teismo sprendimo visuotinio privalomumo principas: įsiteisėję teismo sprendimas, nutartis, įsakymas ar nutarimas yra privalomi valstybės ar savivaldybių institucijoms, tamsautojams ar pareigūnams, fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Tai reiškia, kad tai, kas nuspręsta teismo, yra privaloma visiems teisės subjektams ir turi būti vykdoma, įsiteisėjusio teismo sprendimo teisingumas negali būti kvestionuojamas kitaip negu instancinė tvarka. Tai yra viena iš esminių teismo stabilumo prielaidų. Dabavusiems: byloje asmenims įsiteisėjęs teismo sprendimas, be to, dar turi *res judicata* (išspręstos bylos, galutinio teismo sprendimo) galią. Tai reiškia, kad šalių ginčas yra išspręstas negrįžamai ir bylos šalys bei kiti dalyvavę byloje asmenys, taip pat jų teisių perėmėjai negali iš naujo pareikšti teisme tų pačių ieškinio reikalavimų tuo pačiu pagrindu, taip pat kitoje byloje ginčyti teismo nustatytus faktus ir teisinius santykius, t. y. nebeturi teisės dėl to paties ginčo kreiptis į teismą ateityje (CPK 279 straipsnio 4 dalis). Pakartotini reikiamų tapatų ieškinį teismas privalo atsisakyti priimti (CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punktas), o šiai aplinkybei paaiškus jai po priėmimo, civilinę bylą pagal tapatų ieškinį nutraukti (CPK 293 straipsnio 3 punktas).
17. CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatyta, kad teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu yra įsiteisėjęs teismo arba arbitražo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo nutartis įsiteisėjusio ieškinio ar patvirtinti šalių taikos sutartį.
18. Kasacinio teismo praktikoje suformuluota, kad ieškinių tapatumas nustatomas pagal tris kriterijus: ginčo šalys, ieškinio dalykai ir pagrindai (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-466/2011; 2019 m. gruodžio 20 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-390-823/2019 31 punktą; 2020 m. kovo 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-421/2020 17 punktą; kt.).
19. Nurodytoje kasacinio teismo praktikoje pabrėžiama, kad sprendžiant, ar ginčo šalys yra tapatos, esmę reikšmę turi ne jų formalus procesinis statusas, o tai, ar asmenys yra to paties materialiojo teisinio santykio, dėl kurio ginčą sprendė teismas, dalyviai.
20. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad įvertinti, koks yra ieškinio pagrindas ir dalykas, galima tik nustatius, ką iš tikrųjų ginčija ieškovas ir kokio teisinio rezultato jis siekia byloje pareikštame ieškinyje suformuluotais reikalavimais. Ginčo dalyko lingvistinės formuluotės bei atskirų ieškinio pagrindų elementų formalus tapatumas ne visada reiškia tapatus ieškinio buvimą, todėl kiekvieną konkrečią atvejų būtiną nustatyti bylos nagrinėjimo dalyką, kuris apima ir konkrečių faktų bei teisių santykių nustatymą, visumą. Taigi ir priešingai, skirtingos lingvistinės ginčo dalyko ar pagrindų elementų formuluotės ne visada reiškia ieškinių netapatumą, nes šis klausimas turi būti sprendžiamas vertinant pareikšto ieškinio esmę, turinį bei tikslus. Vertinant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu yra teisinio nagrinėjimo objektas ir gynybos būdas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-466/2011; 2019 m. lapkričio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-421/2019 39 punktą; 2019 m. gruodžio 20 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-390-823/2019 33 punktą). Ieškinio dalykas – tai materialinis teisinis reikalavimas, ieškovo pasirašytas pažestų ar ginčiamų teisių gynimo būdas. Ieškovas turi teisę ir pareigą pasirinkti bei tiksliai suformuluoti ieškinio dalyką, t. y. suformuluoti jį taip, kad būtų aišku, kokio materialinio teisinio rezultato siekiama iškeliant bylą, nes būtent tinkamas ieškinio dalyko (ir pagrindų) suformuluotais užtikrina tinkamą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, leidžia apibrėžti bylos teismo nagrinėjimo ribas ir sudaro pagrindą įstatymo nustatyto ir ieškovo pasirinktu būdu apginti pažeistas teises (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 13 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-485/2008; 2020 m. kovo 18 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-65-421/2020 23 punktą; kt.).
21. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas atsisakė priimti ieškovės ieškinį vadovaudamasis CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punktu ir motyvuodamas tuo, kad yra įsiteisėjęs Kauno apylinkės teismo 2019 m. spalio 14 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019, kurį 2020 m. vasario 18 d. nutartimi Kauno apygardos teismas paliko nepakeistą, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, ginčui spręsti būtina pateikti duomenis, patvirtinančius šalių žemės sklypų ribas, o dėl jų vyksta ginčas Kauno apylinkės teismo nagrinėjamoje civilinėje byloje Nr. e2-575-848/2020 dėl žemės sklypų ribų nustatymo ir kadastrinių matavimų panaikinimo; įsiteisėjusia Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020 yra atsisakyta priimti tapatų ieškovės ieškinį. Apeliacinės instancijos teismas apskusta nutartimi pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą pasvarius išvadas, kad nagrinėjamoje byloje ieškovės reikšiamas reikalavimas, nors ir nėra identiškas, tačiau yra išspręstas Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019, pirmosios instancijos teismas tinkamai taikė proceso teisės normas ir pagrįstai ieškinį atsisakė priimti (CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punkto pagrindu).
22. Ieškovė kasaciniame skunde argumentuoja, kad teismai netinkamai taikė CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punktą, nes, konstatavus skirtingą ieškinių dalyką, darytina išvada, jog nagrinėjamos bylos ieškinyje nėra tapatus Kauno apylinkės teismo 2019 m. spalio 14 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019 išnagrinėtam ieškiniui. Teisėjų kolegija šį kasacinio skundo argumentą pripažįsta pagrįstu.
23. Teisėjų kolegija pažymi, kad horizontalus precedento taisyklės, į kurias iš esmės nurodyta pirmosios instancijos teismo nutartyje, kasaciniams teismui nėra aktualios, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, formuodamas vienodą teismų praktiką kasacine tvarka priimtoms precedentinėms nutartims, nėra saistomas žemesnės instancijos teismų priimtų procesinių sprendimų kaip precedentų, jis gali formuoti kitokius precedentes, o šie privalomi visiems teismams. Nagrinėdama šią bylą teisėjų kolegija yra saistoma kasacinio teismo anksčiau išnagrinėtose analogiškose bylose suformuotų precedentų tačiau nėra saistoma įsiteisėjusios Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, kuria yra atsisakyta priimti tapatų ieškovės ieškinį.
24. Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019 2019 m. spalio 14 d. priimtu sprendimu, kurį 2020 m. vasario 18 d. nutartimi Kauno apygardos teismas paliko nepakeistą, išspręstas ir patenkintas ieškovės R. S. prevencinis ieškinys, kurio į prašė uždrausti atsakovams S. G., A. L., P. L., bei E. L. vykdyti tvoros, skiriančios žemės sklypą, esantį Kaune, (*duomenys neskelbtini*), nuo žemės sklypo, esančio Kaune, (*duomenys neskelbtini*), grovimą, gadinimą bei perkėlimo darbus, taip pat šiuos žemės sklypus skiriančių tųjų kirtimo, genėjimo bei visus kitus su tųjų naikinimu susijusius darbus. Šis prevencinis ieškinys buvo grindžiamas, be kita ko, tuo, kad atsakovų iniciatyva bei veiksmais yra skirsta dalis iš ieškovės R. S. tųjų ir išgrautas dalis jos tvoros, esančių ieškovės R. S. žemės sklype; atsakovai išsėkė grąsinimus, kad jie iškirs ir likusias tujas ir išgraus likusią tvorą; prevencinis ieškinys reikšiamas siekiant užkirsti kelią ieškovės R. S. tusių pažeidimui ir gresiantiems dar didesniems nuostoliams; atsakovų veiksmais yra neteisėti ir yra potenciali rizika dar didesnei žalai kilti. Teismų procesiniai sprendimai prevencinis ieškinyje tenkintas motyvuojant, be kita ko, tuo, kad: atsakovai, naikindami ginčo objektu esančią tvorą ir tujas, nuosavybės teise priklausančias ieškovei R. S., neturėdami tai daryti leidžiančio teismo sprendimo, atliko neteisėtus veiksmus; tųjų gyvatvorę ir tvorą, kaip ieškovės R. S. nuosavybės teisėmis įgyto žemės sklypo priklausius, skirtas atsiriboti nuo greta esančio sklypo, yra jos nuosavybė; yra pagrindas spręsti, jog kyla grėsmė, kad ir likusi tvoros ir tųjų dalis gali būti sunaikinta, o tai reiškia, kad kyla grėsmė ieškovės R. S. teisėms ir teisėtoms interesams; atsakovė S. G., net ir laikydama ginčo objektus savo žemės sklypo priklausiusiu, savo teises į žemės sklypą privalo ginti įstatymo nustatyta tvarka, t. y. kreipdamasi į teismą, o ne piktnaudžiaudama turima teise.
25. Prevencinio ieškiniu laikomas ieškinys, kurio siekiama uždrausti atlikti veiksmus, sukeliančius realią žalą padarymo grėsmę ateityje (CK 6.255 straipsnio 1 dalis). Tai yra vienas iš civilinių teisių gynimo būdų, kai teismas, įstatymų nustatyta tvarka grindamas civilines teises, užkerta kelią teisę pažeidžiantiems veiksams ar uždraudžia atlikti veiksmus, sukeliančius realią žalą padarymo grėsmę ateityje (CK 1.138 straipsnio 3 punktas). Kasacinio teismo praktikoje ne kartą pažymėta, kad šio civilinių teisių gynimo būdo tikslas – neleisti kilti potencialiai žalai, o jo dalykas – uždrausti atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus, dėl kurių gali atsirasti žalos (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartį Nr. 3K-3-123/2011). Prevencinio ieškimo, kaip civilinės atsakomybės instituto, tenkinimo sąlyga – neteisėti veiksmas – suprantami kaip teisė pareiga pažeidžiantys veiksmai, kurių pasekmė būtų žalos ateityje padarymas. Žala šiuo atveju turi būti suprantama kaip būsimo neteisėtų veiksmų potenciali pasekmė. Tokiu atveju ieškovas turi įrodyti atsakovo tikėtinus neteisėtus veiksmus ir kad dėl jų gali atsirasti žala. Prevencinio ieškimo pateiktos sąlygos yra: 1) siekimas apginti daiktines teises nuo žalos darymo ateityje; 2) reikalavimo objektas yra būsimo neteisėti veiksmas; 3) realus pavojus, kad ateityje teises pažeidžiantys veiksmai gali būti atlikti ar padaryta žala, arba ateityje bus tęsiami teises pažeidžiantys veiksmai ar žalos darymas; 4) kaltė nėra būtina šio ieškimo sąlyga, nes šis ieškinyje paprastai reikšiamas dėl ateityje numatomų atlikti, bet dar neatliktų neteisėtų veiksmų. Ta aplinkybė, kad prevencinio ieškiniu galima reikalauti užkirsti kelią pasirengimui atlikti neteisėtus veiksmus, nutraukti jų tęsimą ar juos pašalinti, kai jie jau daromi, nepaneigia šios taisyklės (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-73/2008; 2016 m. gruodžio 23 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-527-695/2016 36 punktą).
26. Nagrinėjamoje byloje ieškiniu, kurį apskustomis teismų nutartimis atsisakyta priimti, ieškovė reikią negatorinį ieškinį, kurio, be kita ko, prašo įpareigoti atsakovę iš jos (ieškovės) žemės sklypo pašalinti atsakovei nuosavybės teise priklausančią tijų gyvatvorę ir tvorą. Šis ieškinyje, be kita ko, grindžiamas tuo, kad ieškovės žemės sklype yra atsakovės tvora, kuri nuo sklypo ribos nutolusi apie 1,10 m, ir tijų gyvatvorė, dėl to ieškovė negali naudotis 58 kv. m ploto savo žemės sklypo dalimi ir taip yra pažeidžiamas jos, kaip žemės sklypo savininkės, teisės, todėl atsakovė turi pašalinti savo tvorą ir tujas, esančias ieškovės žemės sklype.
27. CK 4.98 straipsnyje įtvirtintas savininko teisių gynimo būdas – negatorinis ieškinyje. Remdamasi CK 4.98 straipsniu savininkas gali reikalauti pašalinti bet kuriuos jo teisės pažeidimus, nors ir nesusijusius su valdymo netekimu. Kai nekilnojamojo daikto įtvirtintų teisių pažeidimas pasireiškia negalėjimu naudotis savo daiktu dėl to, kad kitas asmuo juo naudojasi be jokio teisinio pagrindo, savininko teisės ginamos negatoriniu ieškiniu (CK 4.98 straipsnis). Pasiskaidymas dėl CK 4.98 straipsnio taikymo kasacinis teismas yra konstatavęs, kad, pareiškę negatorinį ieškinį, ieškovas turi įrodyti du dalykus: kad jis yra turto savininkas ir kad jo teisės yra pažeistos. Negatoriniu ieškiniu ginama konkretus asmens subjektinė nuosavybės teisė. Negatorinio ieškimo atveju ieškimo dalykas (reikiami reikalavimai) gali būti: 1) nutraukti ieškovo subjektinę nuosavybės teisę pažeidžiančius veiksmus; 2) atkurti iki ieškovo subjektinės nuosavybės teisės pažeidimo buvusią padėtį; 3) uždrausti ateityje taip pažeisti ieškovo subjektinę nuosavybės teisę (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-7-378/2015; 2020 m. vasario 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-15-403/2020 24, 25 punktas).
28. Negatorinis ieškinyje susijęs su asmens daiktinių teisių pažeidimų pašalinimu, o prevencinio ieškimo reikalavimai yra prievolinio teisinio pobūdžio ir skirti užkirsti kelią žalos atsiradimui ateityje.
29. Ieškiniu, kurį apskustomis teismų nutartimis atsisakyta priimti, ieškovė, kaip nurodyta ieškinyje, siekia, kad iš jos žemės sklypo būtų pašalintos atsakovei nuosavybės teise priklausančios tijų gyvatvorė ir tvora, taigi ieškovė negatoriniu ieškiniu siekia atkurti iki jos subjektinės nuosavybės teisės pažeidimo buvusią padėtį. Toks civilinių teisių gynimo būdas įtvirtintas CK 1.138 straipsnio 1 dalies 2 punkte. Negatorinis ieškinyje susijęs su asmens daiktinių teisių pažeidimų pašalinimu, o prevencinio ieškimo reikalavimai yra prievolinio teisinio pobūdžio ir skirti užkirsti kelią žalos atsiradimui ateityje.
30. Teisėjų kolegija, sprendžiamą dėl ieškinių dalykų tapatumo, palyginamuoju aspektu įvertinusi teismo nagrinėjimo objektus ir gynybos būdus pagal ieškovės ieškinį, kurio atsakymo priimti teisėtumo klausimas sprendžiamas nagrinėjamoje byloje, ir pagal ieškovės R. S. prevencinį ieškinį Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019, kuri užbaigta įsiteisėjusiu teismo 2019 m. spalio 14 d. sprendimu, daro išvadą, kad šių dviejų ieškinių dalykai nėra tapatūs. Vertinant ieškinių tapatumą nėra reikšmingas pirmosios instancijos teismo nutartyje nurodytas motyvas, kurio teigima, kad ginčui spręsti būtina pateikti duomenis, patvirtinančius šalių žemės sklypų ribas, o dėl jų vyksta ginčas Kauno apylinkės teismo nagrinėjamoje civilinėje byloje Nr. e2-575-848/2020 dėl žemės sklypų ribų nustatymo ir kadastrinių matavimų panaikinimo. Dėl to teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismai, nustatydami ieškinio dalyko tapatumą, netinkamai taikė ir aiškino proceso teisės normas dėl ieškimo dalyko, todėl nepagrįstai nutatė CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punkte įtvirtinto atsakymo priimti ieškinį pagrindo egzistavimą.
31. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje teismai, sprendžiami ieškimo tapatumo klausimą, nepagrįstai konstatavo, jog šioje byloje kilęs ginčas tapatus Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-2574-962/2019, kuri užbaigta įsiteisėjusiu teismo 2019 m. spalio 14 d. sprendimu, išnagrinėtam ginčui, todėl apskustas nutartys, kuriomis taikant CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 punktą ieškinį atsisakyta priimti, naikintinos, o ieškovės ieškimo priėmimo klausimas perduotinas pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, nes nustatyti proceso teisės normų pažeidimai negali būti pašalinti apeliacinės instancijos teisme (CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 3 dalis, 360 straipsnis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

32. Ieškimo priėmimo klausimą perdavus pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo spres pirmosios instancijos teismas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 356 straipsnio 6 dalimi, 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360, 362 straipsniais,

nutaria:

Kasacinį procesą pagal kasacinio skundo dalį dėl Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 3 d. nutarties, priimtos civilinėje byloje Nr. e2-18703-848/2020, peržiūrėjimo nutraukti.
Kauno apygardos teismo 2020 m. spalio 27 d. nutartį ir ją palikę nepakeistą Kauno apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 20 d. nutartį panaikinti ir ieškovės S. G. ieškimo priėmimo klausimą perduoti iš naujo nagrinėti Kauno apylinkės teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai
Grabinskas

Šemas